

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа с.Иштии-Хем
муниципального района «Улуг-Хемский кожуун Республики Тыва»

Рассмотрено:
На заседании методсовета
От «01» 08 2023г

Согласовано:
с ЗДВУР [подпись] Сарыглар Ж.В/
от «1» 09 2023г

Рабочая программа

Наименование учебного предмета:

Литературное чтение на родном языке

Класс: 3

Уровень общего образования: начальное общее образование

Срок реализации программы: 2023-2024 учебный год

Количество часов по учебному плану: 68 часов

ФИО учителя составителя

рабочей программы:

Сана-Шири Надежда Монгушевна

(учитель начальных классов)

Оглавление

1. Пояснительная записка
2. Общая характеристика учебного предмета
3. Описание места учебного предмета, курса в учебном плане
4. Описание планируемых результатов
5. Содержание учебного курса
6. Описание учебно-методического и материально технического обеспечения образовательного процесса
7. Календарно-тематическое планирование

Тайылбыр бижик

3-кү класстың «Литературлуг номчулга» эртеминге тургускан ажилчын программаны Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага 1- 4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга талазы-биле күрүне стандарттарына дүүштүр, 2011 чылдың Э. Д. Ондарның 2- 4 класстарга номчулга программазынга болгаш 2013 чылда үндүргени 3-кү класстарның Л.С.Кара-оолдуң «Литературлуг номчулга» номунга даянып тургускан. Бо ажилчын программа эге школаның Федералдыг күрүне стандарттарының сорулгаларын чедип алырынче утланган.

Номчулгага чылда 68 шак көрдүнүп турар, неделяда 2 шакка санаттынган. Класстан дашкаар номчулганы 1 улдуңда-ла 1 шак кылдыр кириген

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылгазынга өөреникчилерниң билир ужурлуг кол билиглери, мергежилдери болгаш чаңчылдары

3-кү классты доозуп тургаш, өөреникчилер дараазында чүүлдерни шиңгээдип алган турар.

Номчулганың чаңчылдары:

2-ги класска алган билиглериң улам ханыладыр болгаш быжыглаар.

Утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчулга үезинде нарын сөстөрү, ылаңгыя кылыг сөстөрүн, чүве аттарын, утка талазы-биле тудуш холбаалыг сөстөрү (чүве ады – биле эдеренчи, демдек ады – биле чүве адынын каттышканы) бот – боттарындан адырбайн, тудуштуруп номчууру. Сөзүглелде чугула утка илередир сөстү ылгап билири. Баштай иштинде номчааш, оон соонда аянныг, ыткыр номчууру. Диалогту аянныг рольдап номчууру. Иштинде оожум болгаш шилилгелиг номчулганың аргаларын шиңгээдип алганы. Номчулганың темпизин сагып шыдаары. Таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минуттада 65-70 хире сөс.

Сөзүглел-биле ажил. Сөзүглелдиң кезектерин чогаалда болуушкуннарның дес дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билир.

Улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүңге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдиң планын тургузары.

Номчаан чүүлүнүң утказын делгердир болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары. Чогаалдың кол бодалын илередип, боттарының сөстери-биле ону бадыткаары. Чогаалдың киржикчилериниң чугаазын барымдаалап, оларга үнелел бээри.

Болуушкуннун чылдагаанын тайылбырлап шыдаары. Хайгаараан, көргөн-билген чүүлдериниң дугайында, башкының дузазы-биле сайгарган чуруктарга хамаарыштыр кыска чугаалар тургузары.

Делгеренгей болгаш кыска план езугаар нгомчаан чүүлүнүң утказын дес-дараалаштыр үшкү арындан чугаалап билири. Сөзүглелде билидинмес болгаш чаа сөстөрү, сөстүң чамдык уран аргаларын боттарының билир шаа-биле тайылбырлап шыдаары.

Чогаалдың кол темазына, кол утказына, идеязына хамаарышкан монологтарны (үзүндүлөр, абзацтар) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры. Чогаалдың маадырларының бирээзиниң өмүнээзинден делгеренгей азы допчу чугаа кылып билири. Аас чогаалдарының болгаш чечен чогаалдың хевирлери-биле (жанрлар) практиктиг таныжылга. Басня, ооң онзагай талазы.

3 -кү класстың өөреникчилериниң шиңгээдип алыр билиглери:

- медреселдиг-биле шын номчуп, бижип болгаш чугаалаарына өөренир;
- төрөөн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглериң алыр;
- ном ажыглаарына чаңчыгар болгаш дылга сонургалы, номчулгага болгаш билиглерже чүткүлү хайныгар;
- мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизитинер;

- өөренип турар чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарыңа чаңчыгар.

3- кү классты доозуп тура номчулга программазын шингээдип алганының планнаттыңган түңнелдери

Өөреникчилер чүнү билир ужурлуул:

- өөрөдилгениң чедишкинниг болурунуң чылдагаанын тып билири;
- бодунуң ажылын түңнеп, үнелеп билири;
- бодунуң төрөөн чуртунга болгаш чонунга, ооң амыдырал-чуртталгазының хамаарылгазын шингээдип алыры;
- өске чоннарның ниити мөзү-шынарының, моральдыг нормаларының талаларын билип алыры;
- бодунуң-даа, өске чоннуң кижилериниң кылган эки, багай талаларының уг- шиин тып билири;
- моральдыг нормаларга болгаш этиктиг негелделерге дүүштүр аажы- чаңын таарыштырары;
- өске кижилерниң сагыш-сеткилин, ишти-хөңнүн билири болгаш олар-биле кады сагыш-човаары;
- уран-чечен культура-биле таныжып тура эстетиктиг овур –хевирлерниң кижизиттинери;
- өөрөдилгеже, эртем-билигге чүткүлдүү;

Өөреникчилер чүнү билип алырыл:

- долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру;
- аажы- чаңы моральдыг мөзү – шынарга, ужур-чурумга чагыртыры;
- өске чоннарның хамаатыларыңа дең хамаарылгалыг болуру.

Предметтиг хевирлеттинеринин түңнелдери

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру;
- таныш эвес сөзүглелди номчуурунуң дүргени 1 минутада 65 – 70 хире сөс;
- чогаалдың адынга болгаш аңаа чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдың кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлери, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- сөзүглелдиң кезектерин чогаалда болуушкуннарның дес-дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билири;
- улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүңге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдиң планын тургузары база сөзүглелге болгаш ооң кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;
- номчаан чүүлүнүң утказын делгереди болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары;
- уруглар библиотеказында бар номнар-биле, алфавиттиг каталог аайы-биле номнарны тып билири;
- номчаан номнарының кыска тайылбырын тургузуп билири; справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларнын периодиктиг журналдары- биле ажылдап билири;
- чогаалдың кол маадырларының чугаазын, чүнү кылып турарын барымдаалап оларга үнелел бээри;

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- номчаан чогаалыңа хамаарышкан бодунуң үзел-бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- номчаан чогаалының эстетиктиг болгаш мөзү-шынар талазы-биле бодунуң бодалдарын чугаалап билири;

- номчаан чогаалының кол маадырларына болгаш чогаалды бижээн авторнуң позициязынга хамаарыштыр бодунуң үзел – бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- дөмей сөзүглелдерни болгаш айтырыгларга харыыларны бижимел хевирге тургузуп билири.

Календарь-темалыг планнаашкын

3 класс (34шак) «Литературлуг номчулга» Л.С.Кара-оол,2016ч

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Хуну	
			План	Факт
1	Кирилде кичээл. Е.Танова Тыва черге йорээл	1	02.09.2023г	
2-3	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери.	2	06-.08.2023г	
4-5	Ооренип оорен. Аккырмаа-биле ийи. Бодалга бодааным.	2	09.09.2023г	
6-7	Е. Танова Ийи 2.	2	20- 22.09.2023г	
8-9	Тыва улустун аас чогаалынын хевирлери	2	27- 29.09.2023г	
10-11	Тыва улустун аас чогаалынын хевирлери. Кл. дашкаар номчулга «Матпаадыр»	2	04.10.2023 06.10.2023г	
12-13	Катаптаашкын кичээл. Тест. Частырыглар-биле ажыл.	2	11.10.2023г 13.10.2023г	
14-15	Э. Кечил-оол. Кайгамчыктыг картошкам. О. Сагаан-оол. Куску арыгга.	2	18.10.2023г 20.10.2023г	
16-17	Ч. Ондар. Кыштын тыныжы. Хыналда тест.	2	25.10.2023г 27.10.2023г	
18-19	Ю. Кунзегеш «Шартылаа биле кымыскаяк». Басня Ю. Кунзегеш «Ажыл».	2	08.11.2023г 10.11.2023г	
20-21	О Сувакпит «Арзылан биле пар». О. Сувакпит «Салааларым».	2	15.11.2023г 17.11.2023г	
22-23	К-Э. Кудажы «Мыйыт» С. Сурун-оол «Ууттунмас тоорук».	2	22.11.2023г 24.11.2023г	
24-25	М Пришвин «Алдын шынаа» С. Комбу «Чогум чул ол,уруглар?» Тест.	2	29.11.2023г 01.12.2023г	
26-27	С. Сурун-оол «Хек». Г. Скребицкийни-биле «Кушкаштарнын медээзи»	2	06.12.2023г 08.12.2023г	
28-29	М Кенин-Лопсан «Кыштын шулукчузу» А. Пушкин «Кыш»	2	13.12.2023г 15.12.20023г	
30-31	М. Кенин–Лопсан «Харжыгаш». Хыналда тест.	2	20.12.2023г 22.12.2023г	
32-33	Л. Толстой «Ак кодан» Класстан дашкаар номчулга	2	27.12.2023г 12.01.2024г	
34-35	Л. Чадамба «Соок-Ирей»	2	17.01.2024г 19.01.2024г	
36-37	Хыналда ажыл. Тест. Частырыглар-биле ажыл. «Бистин хоорайывыста кыш»деп чуруктар делгелгези.	2	24.01.2024г 26.01.2024г	
38-39	М Кенин-Лопсан «Оскус ангыр».	2	31.01.2024г 02.02.2024г	

40-41	Ч. Кара-Куске « Хурээлелди камгаланар!» О. Сувакпит « Эмнел алган»	2	07.02.2024г. 09.02.2024г	
42-43	С.Пюрбю « Сагынгыр куске». С.Маршак « Угаанныг Кускежик».	2	14.02.2024г 16.02.2024г	
44-45	С.Пюрбю « Кажар диин». С.Пюрбю « Оптуг Чыккылаа». Кл.дашкаар номчулга.	2	21.02.2024г 28.02.2024г	
46-47	Т. Кызыл-оол « Бодаган». Т Кызыл-оол « Багай чанчыл».	2	01.03.2024г 06.03.2024г	
48-49	Э Кечил-оол « Шолалатканым». А. Барто « Ийи алышкы».	2	09.03.2024г	
50-51	Бистин проективис « Ачаларывыс, акыларывыс–Ада-чурттун камгалакчылары»	2	13.03.2024г 15.03.2024г	
52-53	БХовенмей « Ием холу». С. Тока « Ававыс чокта». Кл.дашк.номч.-га	2	20.03.2024г 22.03.2024г	
54-55	Э. Кечил-оол « Ава созун дыннавака». Чогаадыг « Ава».	2	03.04.2024г 05.04.2024г	
56-57	О Саган-оол « Онза уе». Л.Чадамбаны-биле « Часкы тарылга».	2	10.04.2024г 12.04.2024г	
58-59	« Чыраа кулун» тыва улустун тоолу. « Хам бору биле шинчээчи бору».	2	17.04.2024г 19.04.2024г	
60-61	« Хараган бажында дук». К.Ондар «Шашкак». С.Комбу « Сайдаяк». Кл.дашкаар номчулга.	2	24.04.2024г 26.04.2024г	
62-63	«Дуза дилээ надыг», Дагаа чуге дан бажында алгырар апарганыл?«Дээлдиген уну».	2	03.05.2024г 08.05.2024г	
64-65	Ч. Кара-куске « Чылгылаар мен». « Чунгу». А Шоюн «Таныжылга».	2	10.05.2024г 15.05.2024г	
66-67	С. Сурун-оол «Шериг-оолдун олчазы». « Чаан болгаш Моська» « Ошку биле бору».	2	17.05.2024г 22.05.2024г	
68	Туннел кичээл. Тест.	1	24.05.2024г	

Ажыглаан литература:

1. «Литературлуг номчулга», автору Л.С. Кара-оол, Кызыл-2016ч;
2. «Методиктиг сумелер», автору Э.Д.Ондар, Кызыл-2003ч

